SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Bigun, V., Zakharin, A., & Tkachuk, S. (2023). Financing small and medium-sized businesses in times of war: innovative approaches and support programs. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 373-378). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Financing small and medium-sized businesses in times of war: innovative approaches and support programs

Фінансування малого та середнього бізнесу в умовах війни: інноваційні підходи та програми підтримки

Бігун Вячеслав Васильович[1], Захарін Андрій Володимирович[2], Ткачук Світлана Петрівна[3]

[1]бакалавр, керуючий партнер, Будівельна Компанія Релакс, ТОВ Національний центр сертифікації якості послуг, м. Київ, Україна, https://orcid.org/0009-0009-7425-2570, slav-box@ukr.net

[2]аспірант кафедри економіки, обліку та оподаткування, Національний університет "Чернігівська політехніка", м. Чернігів, Україна, sport.ua@ukr.net, https://orcid.org/0009-0003-4871-0888

[3]кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та соціально-поведінкових наук, Інституту економіки та бізнес освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини м. Умань, Україна, svitlana.tkachuk97@gmail.com, https://orcid.org/0000-0003-4547-7307

Accepted: December 10, 2023 | **Published**: December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: Today, financial support for small businesses is a real catalyst for change and an important factor in the economic recovery of Ukraine. After all, the activities of small and medium-sized enterprises ensure the satisfaction of local consumer demand, which stimulates the circulation of money and contributes to socio-economic well-being. The following research methods were used in the study: critical analysis, generalization and systematization; the inductive method was applied. The thesis presents the latest approaches to financing the activities of small and medium-sized enterprises in Ukraine during the war, in particular: crowdfunding, venture capital financing, the use of blockchain technologies, etc. The thesis also discusses government programs for financing small and medium-sized enterprises.

Keywords: small and medium-sized businesses, crowdfunding, venture capital financing, blockchain technologies, support programs.

Вступ

В умовах війни, підтримка малого та середнього бізнесу стає надзвичайно актуальною та складною задачею. Неспокійна політична обстановка, економічні та фінансові турбулентності на фоні військової агресії створюють складні виклики для стабільності бізнесу. Дослідження фінансування умов малого та середнього бізнесу в умовах війни є важливим для розуміння інноваційних стратегій, які спрямовані на підтримку цих підприємств. Дане дослідження має на меті виявити інноваційні підходи та програми фінансування, що сприяють малому та середньому бізнесу в умовах війни зберегти стійкість та продовжувати розвиватися. Враховуючи непередбачуваність умов, вивчення таких ініціатив та їх ефективність стають важливими для забезпечення життєздатності економіки та підтримки бізнесу у складних умовах війни.

Мета роботи полягає в розкритті основних інноваційних підходів та програм щодо фінансування малого та середнього бізнесу в умовах війни в Україні.

Досягнення даної мети зумовлює необхідність виконання наступних завдань:

1) висвітлення поняття «фінансування малого та середнього бізнесу»;

2) узагальнення інноваційних підходів щодо його фінансування;

3) визначення основних програм фінансування малого та середнього бізнесу.

Результати дослідження

Фінансування малого та середнього бізнесу - це процес забезпечення таких підприємств необхідними фінансовими ресурсами для їхньої діяльності. Це може включати отримання кредитів від банків, залучення інвестицій від приватних інвесторів чи венчурних фондів, використання грантів або державної підтримки, видачу облігацій або акцій, а також внутрішні джерела фінансування, такі як прибуток, який генерується самим підприємством.

Дослідженню фінансування підприємств малого та середнього бізнесу присвячено багато робіт. Зокрема, автори Гладун та Яремко (2023) в своєму дослідженні висвітлювали передумови та бар'єри для інноваційно-інвестиційного розвитку малих та середніх підприємств в Україні. Автори проаналізували фінансові та організаційні аспекти, розкривши ключові чинники, що обмежують їх розвиток.

Дослідження Поврозника (2023) розкриває особливості використання бюджетно-податкових інструментів для сприяння інноваційному розвитку підприємництва в умовах цифровізації

національної економіки. Робота аналізує роль фіскальних інструментів у стимулюванні інновацій та виявляє їх вплив на ефективність підприємницької діяльності.

Науковець Мельник (2023) у своєму дослідженні аналізував сучасний стан та проблеми українського бізнесу в умовах війни, висвітлюючи шляхи вирішення цих проблем. Робота звертає увагу на виклики та можливості, які виникають для підприємств у воєнний період.

Автори Михаліцька та Яцик (2023) досліджували розвиток малого підприємництва в умовах воєнного стану, зосереджуючись на інструментах забезпечення фінансової та кадрової безпеки. Автори аналізували фактори, які впливають на стійкість підприємств малого бізнесу та запропонували стратегії для підтримки їхнього розвитку в умовах кризи.

Умови війни створюють складні виклики для фінансування малого та середнього бізнесу, але водночас спонукають до пошуку та впровадження інноваційних підходів для забезпечення необхідних ресурсів.

В таблиці 1 представлено інноваційні підходи щодо фінансування діяльності малого та середнього бізнесу.

Таблиця 1

Інноваційні підходи щодо фінансування діяльності малого та середнього бізнесу

№	**Підхід щодо фінансування**	**Характеристика**
1	Громадське фінансування	Використання платформ масового фінансування (краудфандингу) для залучення коштів від широкої аудиторії людей, які підтримують ідеї та проекти малого бізнесу.
2	Венчурне фінансування	Інвестиції від венчурних фондів або інвесторів, які спеціалізуються на підтримці стартапів та інноваційних проектів.
3	Державна підтримка	Розробка спеціальних програм та лояльних фінансових умов для малого бізнесу, що працює в умовах військових конфліктів, включаючи субсидії, гранти, податкові пільги.
4	Розвиток альтернативних фінансових інструментів	Використання криптовалют, блокчейн-технологій, смарт-контрактів тощо для забезпечення фінансової стійкості та залучення інвестицій.
5	Міжнародна співпраця	Залучення міжнародних фінансових інституцій, організацій та програм для підтримки малого бізнесу в умовах конфлікту

Джерело: власна розробка автора

Наприклад, якщо розглядати громадське фінансування, або краудфандинг, то варто зазначити, що краудфандинг - це модель фінансування, при якій група людей, зазвичай через онлайн-платформу, вносить невеликі суми грошей, щоб підтримати конкретний проект, ідею чи ініціативу. Сьогодні в Україні існують такі проєкти, зокрема такий інноваційний український проект, як Спільнокошт. Це інноваційна фінансова платформа, спрямована на залучення коштів для реалізації різноманітних проектів, що включають у себе розвиток соціального бізнесу, фінансування винаходів, виробництво фільмів та інші ініціативи. Цей проект створений для формування спільноти та сприяння у створенні та реалізації цілей шляхом фінансової підтримки від співзасновників та учасників цієї платформи (Спільнокошт – краудфандинг в Україні, 2022)

Венчурний капітал - це форма інвестиційного фінансування, коли фінансові ресурси надаються стартапам та компаніям з високим потенціалом росту та інноваційними ідеями. Венчурний капітал зазвичай використовується на ранніх стадіях розвитку бізнесу, коли існує високий ризик, але й великий потенціал прибутковості в разі успішного втілення ідеї або розробки продукту. Така форма

фінансування часто пов'язана з інноваційними технологіями, новаторськими ринковими ідеями та стартапами в галузях, де можливий швидкий зріст і висока вартість компанії у майбутньому. Оскільки український венчурний бізнес знаходиться на початковому етапі розвитку, підтримка з боку держави є вкрай важливою. Тут вітчизняні інноватори активно створюють численні передові розробки, які вже знаходять попит за кордоном та приносять значні прибутки, що свідчить про значний потенціал для розвитку венчурного бізнесу. Нині в Україні створено державний національний фонд стартапів, у якому гроші на роботу та гранти виділяються з державного бюджету. Це дає можливість профінансувати від 200 до 600 українських проєктів у таких сферах фінансування, як штучний інтелект, доповнена реальність, Big Data, блокчейн, кібербезпека, оборона, медицина й охорона здоров'я, подорожі, фінансові технології, освітні технології, роботобудування, професійні послуги, програмне забезпечення як послуга, виробництво, електронна комерція, просування інтернет-речей (Литвин & Булак, 2023).

Фінансування через технології блокчейну українським підприємствам у військових умовах є інноваційним підходом, що передбачає використання децентралізованих систем платежів та збору коштів на основі блокчейну. Це включає створення спеціалізованих платформ, де компанії залучають фінансування через токенизацію активів або видачу криптовалютних токенів. Такі системи забезпечують більшу прозорість та недоторканність операцій, оскільки всі дані записуються в блокчейн, що унеможливлює їхнє видалення або маніпулювання. Український досвід показує, що такий підхід може забезпечити підприємствам, особливо в умовах війни, більшу фінансову стабільність та доступність до джерел фінансування, а також зменшити бюрократію та ризики корупції завдяки прозорим фінансовим процесам (Мельник, 2023).

Сьогодні в Україні існує багато програм фінансування діяльності малих та середніх підприємств.

В таблиці 2 представлено програми фінансування малого та середнього бізнесу, які врегульовані положеннями порядку їх надання та затверджені Постановою КМ України №738 від 21.06.2022 року «Деякі питання надання грантів бізнесу».

Таблиця 2

Програми фінансування малого та середнього бізнесу в Україні

№	Грантові програми	Опис
1	Своя теплиця	Грантова програма спрямована на розвиток сфери тепличного сільського господарства, надаючи до 7 млн гривень на площу до 2 гектарів, але не перевищуючи 70% вартості всього проєкту. Отримані кошти можна використати для створення комплексу теплиць, закупівлі посадкового матеріалу та технічного обладнання. Однією з умов отримання гранту є зобов'язання створення не менше 40 робочих місць.
2	Новий рівень	Грантова програма спрямована на підтримку переробних підприємств, надаючи до 8 млн гривень для закупівлі обладнання та розширення виробничих можливостей у сферах, таких як виробництво меблів, будматеріалів, одягу, фурнітури, обробка металу, аграрна переробка та інші. Основною метою програми є збільшення частки переробки продукції, зокрема в її експорті. Умовою отримання гранту є зобов'язання створення до 25 нових робочих місць.
3	Своя справа	Програма надання мікрогрантів на суму до 250 тисяч гривень призначена для тих, хто бажає започаткувати або розвинути свій невеликий бізнес. Така можливість відкрита для різних видів діяльності, від підприємств, що спеціалізуються на виробництві одягу, автомобільних сервісних центрів та хімчисток до кав'ярень, пекарень, перукарень тощо. Гранти можна використовувати на закупівлю обладнання, придбання сировини, внесення оплати за оренду, маркетинг та рекламу, комерційні концесії чи лізинг. Однією

		з умов отримання гранту є зобов'язання створення принаймні одного нового робочого місця.
4	IT-стартап	Програма грантів до 3,5 мільйонів гривень спрямована на фінансування зарплати працівників, консультаційні послуги, придбання обладнання, проведення науково-дослідницьких та конструкторських робіт, а також маркетингові заходи. Її мета полягає в створенні нових компаній та робочих місць у сфері високих технологій та зростанні експорту IT-послуг. Отримувачі грантів повинні забезпечити створення не менше трьох робочих місць, враховуючи етап життєвого циклу свого стартапу.
5	Компенсація за працевлаштування ВПО	Компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету.

Джерело: складено автором на основі (Верховна Рада України, 21 червня 2022).

Отже, такі програми грантів відображають широкий спектр підтримки малих і середніх підприємств у різних сферах діяльності. Кожна з них спрямована на підтримку різних галузей бізнесу, починаючи від тепличних господарств до високотехнологічних стартапів. Вони надають можливості фінансування для підтримки створення нових підприємств, розвитку інновацій та збільшення конкурентоспроможності бізнесу. Отримувачі грантів зобов'язані сприяти створенню робочих місць, що сприяє розвитку економіки та підтримці підприємництва.

Висновки

Фінансування малого та середнього бізнесу в умовах війни потребує інноваційних стратегій та програм підтримки. Використання новітніх технологій, таких як блокчейн, краудфандинг, венчурне фінансування може забезпечити ефективні інструменти для збору коштів та підтримки підприємств, забезпечуючи прозорість, безпеку та доступність фінансування. Переваги інноваційних підходів полягають у зниженні бюрократії, збільшенні стабільності бізнесу та зменшенні ризиків в умовах конфлікту. Однак успішне впровадження таких програм вимагає від уряду та бізнес-спільноти спільних зусиль для створення сприятливого законодавчого середовища та підтримки інноваційних ініціатив.

Література

Верховна Рада України (21 червня 2022). Деякі питання надання грантів бізнесу: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#n19

Гладун, Р. Я., & Яремко, П. (2023). Інноваційно-інвестиційний розвиток: передумови та бар'єри для МСП в Україні. *Інвестиції: практика та досвід,* 19. DOI: 10.32702/23066814.2023.19.117

Литвин, І. В., & Булак, Ю. В. (2022). Венчурний бізнес в Україні в умовах воєнного часу. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*, *2*(8). https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/dec/29541/220972maket-287-295.pdf

Мельник, Т. (2023). Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*, *7*(3), 07. https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07.

Михаліцька, Н. Я., & Яцик, М. Р. (2023). Розвиток малого підприємництва в Україні у період воєнного стану: Інструменти фінансової та кадрової безпеки. *Науковий вісник Львівського*

державного університету внутрішніх справ, (*2*), 45–54. https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-2-6

Підтримка бізнесу в умовах війни. (2023). https://business.diia.gov.ua. https://business.diia.gov.ua/wartime

Поврозник, П. П. (2023). Бюджетно-податкові інструменти стимулювання інноваційного розвитку підприємництва в умовах цифровізації національної економіки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, *30*(58), 4-13. https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-30(58)-4-13

Спільнокошт – краудфандинг в Україні. (2022). https://biggggidea.com/projects/